

## KAIN A ÁBEL

Převod materiálu

Štěpán Hájek

Pořadí v lekci

3

**Žalm: 10,13-14a — Smí svévolník znevažovat Boha, říkat si v srdci: "Ty nic nevypátráš"? Ty však vidíš trápení a hoře. Shlédneš a vše vezmeš do svých rukou.**

### 1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

Pro příběh nevypráví "přehledující prehistorii", ale **modelov? ?eší základní lidské situace**, se kterými se musí vyrovnávat každá generace znova. Zároveň ? v rámci posloupnosti biblických vyprávění o ?lov?ku ? má samozřejmě sv?j význam, že v Bibli (?i SZ) se tu poprvé objevuje vztah mezi bratry, h?ích a pod.

Pro **sourozenci a jejich jména** (v. 1?2): ještě mnohokrát se ve SZ vyskytnou "základní skladebné dvojice", z nichž jeden má p?irozen? siln?jší postavení (prvorozený Ezau, Efrajim, d?tmi obda?ená Penena apod.), zatímco druhý je odsouzen do role outsidera (Jáko?b, Manases, Chana). A práv? na tuto p?irozen? danou p?ednost a prvotnost Hospodin nedá a v klíčovém okamžiku "dává p?ednost" odstr?němu a p?ehlíženému.

Jména obou bratr? tuto jejich roli v příběhu jen podtrhují: do Kaina jsou vloženy nep?im?né nad?je ? on je vid?n jako záruka budoucnosti ? jemu, prvorozenému, je uložen matkou program být zárukou další budoucnosti rodiny. Ábel (Hebel) znamená Pára, Opar, Nicka, Bezvýznamný (souvisí s pojmem "marnost" ? viz Kaz 1,2). V o?ích matky nemá pro další budoucnost rodiny žádný význam. Platí to i o jejich povolání ? zem?d?lec Kain má jaksi "automaticky" (p?edevším v pohanském pohledu) v?tší životní jistotu, než potulný pastevec Ábel. A p?ece práv? jeho Hospodin "vyznamená" svou p?ízní, když p?ijal jeho ob??.

Pro **"na Kaina a jeho ob?? neshlédl"** ? Hospodin p?edevším není povinen respektovat konven?ní lidské d?lení na d?ležit? a bezvýznamné. Další d?vod sd?luje i kritická Hospodinova otázka: "Což nep?ijmu i tebe, budeš-li konat dobro?" Tato otázka nazna?uje, že Kainova zem?d?lská ob?? m?la fungovat jaksi samosebou, bez ryzího vztahu k bližnímu. Ani jeden z bratr?í není ovšem p?edem ur?en k vyvolení ?i ztracení.

Pro **Hospodinu jde o dobrou budoucnost i pro Kaina**. Proto se ho ptá (v. 6). *Otázky p?edem varují:* k ?emu tvoje rozlícení povede? Upozor?uje Kaina, že se dostal do situace, kdy na n?j záke?n? ?íhá h?ích. "H?ích je tu vykreslen jako šelma ?íhající p?ed domem, v n?mž bydlím. H?ích je síla, která chce ?lov?ka ovládnout. Sílu, p?irovnatelnou k nebezpečnému ?íhajícímu zví?eti, m?že ?lov?k víry ovládnout. ... H?ích je tedy n?co *temného*, s ?ím se musí ?lov?k tvrd? porvat." (M. Balabán, Hebrejské ?lov?kosloví, Protestant 94/4, str. 10)

Pro na Boží promluvení **reaguje ?lov?k** víc než "výmluvným" ?inem ? *vraždou*. A? se v celém příběhu ?íká "Ábel, bratr jeho (?i tv?j)", Kain ho nevnímá jako bratra ale jako konkurenta, jehož je potřeba se zbavit. K takovému pohledu na spolu?lov?ka dochází práv? tam, kde vládne h?ích. A tento pohled neprolomí ani Boží otázka po bratru (v.9).

Je vrcholem příběhu ovšem není bratrovražda, ale dosvědění, že nefalšované pokání a Boží odpuštění má větší váhu než neodvratný absolutní trest. Ani úkladná bratrovražda nemusí být důvodem k trestu smrti. Hrdný člověk pronásleduje, nekajícímu platí prokletí (v. 11). Ale Kainovi, rozpoznávajícímu kajícího hrdný dosah svého činu z něj, majitele a obdávatele pýdy, se stal štvanec je nabídnuta ochrana a to ve chvíli, kdy začal vnímat, že se vyloučil z lidské společenosti.

## 2. úskalí textu:

Je dále je vzdálená představa obětování jako pravidelné součásti bohoslužeb. Zdá se proto, že obětování bylo pro starozákonního člověka stejná obvyklou součástí bohoslužeb jako pro nás modlitba nebo píseň. Oběti vyjadřovali svou vděčnost, že mohou dále žít. To, co prožíval obětující, vyjadřujeme dnes modlitbou či písní (obě chval).

Je v dnešní rodině je často protežované nejmladší dítě (mazánek rodiny) a tímto prizmatem se děti často dívají i na příběh o Kainovi a Ábelovi. Zdá se proto, že zájem a očekávání Evy se soustředí právě na Kaina.

Je nestavte proti sobě černou a bílou roli zlého Kaina a dobrého Ábela. Až do chvíle, kdy začne krize (nepřijatá oběť) je líčení obou vlastně neutrální. Kain se nenarodil jako nenapravitelný darebák. Hospodin ho přece nejprve varuje a pak mu dává příležitost ke změně. Kain není genetický padouch.

## 3. pomůcky:

Obrázek oltáře (Z. Šorm, Flanelograf I a II)

osnovy vyprávění pro mladší děti:

- I. Kain a Ábel obětují Hospodinu
- II. Kain vidí v Ábelovi soka a zabíjí ho
- III. Kain se vykrucuje
- IV. Kain vyznává vinu
- V. Boží trest i ochrana

motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší děti:

Stalo se vám někdy, že spolužák (či kamarád), kterého všichni podceňovali a odepisovali, měl v něčem větší úspěch než ostatní? Jak jste na to reagovali?

Otázka pro starší děti:

Kdo bývá považován za naději rodiny, za oporu třídy, party? Kde se vzalo takovéto očekávání? Zakládá se na tom, jak dotyčný jedná, nebo na nějaké odedávna dodržované tradici?

Vyprávění:

## I. NEJSME NA TOM VŠICHNI STEJNÍ

Určitě jste si všimli, možná v rodině, možná ve škole, že každý z nás je jinak schopný, jinak nadaný, a jinak se mu také věci daří. Nejsme všichni stejní. Někomu jde všechno samo, a někomu se lépe smůla na paty. Někdo je protřžovaný, a s jiným se moc nepořítá. Někdo je oblíbenec, a jiný outsider.

Eva má dva syny a hodně čeká od staršího Kaina, zemědělce. Je to její favorit, vkládá do něj své naděje. Ábel, pastevec, je až ten druhý, odstraněný a zehlížený. Dneska si rodiče spíš pipalají nejmladší dítě, ale dřív bylo běžné spoléhat na nejstaršího. On měl být živitel a dědic.

## II. HOSPODIN NÁS VIDÍ JINAK

Jenomže pak se stane něco, co nás překvapí. Spolužák, s nímž dosud nikdo nepořítal, zazáří svou odvahou a stane se vyhledávaným kamarádem. Odstraněná sestřička vykoná úžasný čin a stane se chloubou rodiny. Všechno se tím změní, najednou vidíme jinak. Určitě událost nám otevře oči a my si uvědomíme, že náš dřívější pohled byl omezený.

Tak také Pán Bůh neřídí se podle Evy a jejího protřžování Kaina, ale najednou dá přednost Ábelovi. Přijme jeho díkyvzdání, zatímco Kainovo ne. Proč? Před Bohem má každý šanci, i ten druhý, i ten větší odstraněný. Pán Bůh nehodnotí lidi jako my, podle vzhledu, podle sympatií, podle postavení, podle peněz atd. On hodnotí podle svého, hledí k srdci člověka a smiluje se, nad kým se smiluje. Rád dává přednost právě těm odstraněným, chudým, odmítaným a nepopulárním.

## III. KDO CÍTÍ KÁIVDU, DOSTÁVÁ VZTEK

Ale Kain se teď rozhněvá. Jak to, že má mít Ábel před ním přednost? Vždyť on je přece první! Kain zuří. Jaká nespravedlnost! Hospodin díkyvzdání toho ubožáka přijal a moje ne! K Ábelovi se přiznal a mě odmítl! Jak to?! Co tebe?!

Když se takto situace otočí a najednou je první Ábel, Kain to nemůže unést. Vzplanul velikým hněvem a přestal Hospodinu vzdávat díky. Když si někdo zvykne být první, těžko se s druhým místem smíruje.

Ale ještě by to šlo napravit! Ještě by se mohl Kain uklidnit! Pán Bůh nechce, aby Kain propadl hněvu. Chce ho zachránit před hříchem. Proto k němu promluví. Pán Bůh mu říká, že i jeho přijme, když bude zinit dobro. I pro Kaina je šance, jako byla předtím pro Ábela!

## IV. HNĚV JE ZLÝ

Ale Kain je rozrušen natolik, že už neslyší, už se nedokáže zastavit. I povstal Kain proti svému bratru Ábelovi a zabil jej.

Hřez! Tak ho vztek zaslepil, že udělal to nejhorší, co člověk může udělat. Zavraždit bližního! To se nesmí!! To je čin, který se už nedá napravit. To není jenom strašné ublížení člověku (a navíc vlastnímu bratru). To je strašná vzpoura proti Bohu. Pro takový zločin není omluvy.

## V. NIC SE NEUTAJÍ

Pán Bůh se hned zeptal Kaina: „Kde je tvůj bratr Ábel?“ Kain si myslel, že se z toho nějak vylže. Řekl: „Nevím, jsem snad strážcem svého bratra?“ Kdo spáchá zločin, snaží se ho utajit; dělá všechno možné, aby se na to nepřišlo. Ale ono se na to přijde. Před Bohem se nic neutají. Hněv a strach zaslepují srdce člověka, Pán Bůh však vidí dobře. Výmluvy a lži jsou k ničemu.

## VI. ZLOČINEC SE STÁVÁ PSANCEM

Hospodin řekl Kainovi: „Prolitá krev tvého bratra křičí ke mně ze země! Budeš na zemi psancem a štvancem!“ Zločin se musí nějak odinit, to není jen tak. Kain už nebude zemi obdělávat, bude po ní jenom bloudit. Sám si to všechno pokazil svým hněvem, nemohl vztáhnout ruku na svého bratra!

Pak to konečně Kainovi dochází. Zlo přisobí zas další zlo, uvedl do pohybu hrozná věc. Vyznává svou vinu a ví, že za to, co udělal, si taky zaslouží zemřít. „To, co jsem udělal, se už nedá odinit ani odpustit. Teď už jsem navždy ztracený a zatracený. Každý, kdo mě najde, bude mě moci zabít,“ říká.

## VII. TREST SMRTI NE!

Ale Hospodin řekl Kainovi: „Nikoli!“ Nikdo nemá právo tě zabít. Kdo by tak učinil, nad tím bude vykonána sedmeronásobná pomsta. A poznamenal Kaina znamením, aby ho nikdo nezabíjel. Být psancem a štvancem je dostatečný trest. Jestliže člověk upřímně vyznává své viny a lituje svých zlých činů, Pán Bůh mu dává žít dál. Cena lidského života je tak obrovská, že i toho, kdo se proti ní nejvíc proviní, Pán Bůh chrání. Hospodin totiž nechce lidi trestat a likvidovat, nýbrž chce pro ně dobré do budoucna. Pán Bůh před námi otvírá dobrou budoucnost. Záleží na nás, jak s ní naložíme. To platí pro každého, i pro nás. To platí i pro toho, kdo se provinil tak hroznou věcí jako Kain.

Podněty pro rozhovor:

• Jak tento příběh argumentuje proti trestu smrti?

• Jak je daleko od nenávisti ke krveprolití?

• Jaký je rozdíl mezi potulováním pastevce (který sleduje stáda) a tuláctvím Kaina?

• Kdy se Izraelci živilo jako pastevci a kdy jako zemědělci? Kdy byli víc ohroženi modlářstvím?

• Vzpomenete si na jiný příběh, kde si Bůh vybral přehlížené nebo pastevce jako ty první (David, vánoce aj.)

• Jak se dívat na všelijaké dnešní běžence, utečence, tuláky, bezdomovce? Provedli sami něco zlého?

• V čem dnes spočívá "ochrana" zločince? (není vydán pomstě poškozených, ale souzen nestranným soudem)

Odkaz na pracovní list

[03 Kain a Ábel](#)

[03 Kain a Ábel - st](#)

Odkaz na píseň

[Krásná je modrá obloha, je zázrak pod ní žít](#)

[Odpusť \(BTS43\)](#)

[Ty i já \(SV406\)](#)

[Nové přikázání \(BTS88\)](#)

[Ó Pane můj, nenech mne být](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 1](#)

Biblický odkaz (kat)

[Genesis 4,1–18](#)